

Remissvar
Finansdepartementet

Dnr
Fi2024/01521

Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn – del 1 och del 2 (SOU 2024:50)

Sveriges Lärare har valt att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Sveriges Lärare anser att utjämningskommittén på det stora hela har gjort rimliga avvägningar. Kommitténs analyser och slutsatser visar tydligt att det är svårt, om inte omöjligt, att ta fram förslag som inte samtidigt innebär att skolan inte hamnar i kläm. Liksom många tidigare utredningar redan konstaterat finns en omfattande dubbelstyrning av det svenska skolväsendet; i detta betänkande påpekas bland annat att dagens finansiering av skolan och kommunerna gör att varken staten eller kommunsektorn känner fullt ansvar för den verksamhet som bedrivs. Det leder till att ansvarsutkrävande försvåras eftersom invånarna inte vet om det är i riksdags-, region-, eller kommunval de ska visa sitt gillande respektive ogillande, vilket i förlängningen drabbar dem som arbetar i skolan och i slutändan eleverna.

Sveriges Lärare avstyrker vissa av förslagen och tillstyrker andra. I detta yttrande har vi valt att ge en mer utförlig kommentar till några delar av betänkandet. Om inget annat anges så har Sveriges Lärare inget att erinra om förslaget.

4 Översyn av riktade statsbidrag

4.2.4 Fyra undantag föreslås från huvudregeln om generella statsbidrag i styrningen av kommunsektorn

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Förbundets starka åsikt är att staten bör ta över finansieringsansvaret för skolan och fram tills så sker behöver de riktade statsbidragen minska för att skapa en stabilare finansiering.

Vi delar dock kommitténs slutsats om att det ibland kan finnas behov av riktade statsbidrag, så som vid extraordinära situationer. Vi vill också påpeka att om skolan skulle finansieras via ett sektorsbidrag så skulle behovet av riktade statsbidrag vara mindre även i de situationerna som lyfts fram som undantag i betänkandet.

Kommitteén drar slutsatsen att samsyn kring behovet av ett riktat statsbidrag medför att den styrningsmässiga problematiken minskar. Sveriges Lärare menar att bilden är betydligt mer komplex än vad den framstår som i kommittéens beskrivning. Det finns betydlig fler parter som det behöver finnas samsyn mellan än bara mellan kommunerna och staten. Ett tydligt exempel

är det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare där samsyn även med andra intressenter är av stor vikt.

4.3.2 Kommittén föreslår skärpta beredningsrutiner och utformningskriterier för riktade statsbidrag

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Den ryckiga styrningen som tillfälliga, kortsiktiga pressmeddelandesatsningar är ett stort problem för dem som arbetar inom skolan, skärpta beredningsrutiner och utformningskriterier skulle kunna förbättra detta. Styrningsproblematiken för skolan är dock mycket större än enbart de riktade statsbidragens beredning och utformning, Den dubbla styrningen skapar ett splittrat skolväsende som inte lever upp till målen om likvärdighet så även om förslaget skulle innebära en viss förbättring av situationen är det ingen lösning på grundproblemet.

4.5.1 Kommittén föreslår att 17 riktade statsbidrag ska inordnas i det generella statsbidraget

På en övergripande nivå anser Sveriges Lärare att det är positivt och ett steg i rätt riktning att inordna riktade statsbidrag i mer generella bidrag. Vi anser dock att de riktade statsbidragen som rör skolans verksamhet i stället bör inordnas i ett sektorsbidrag för skolväsendet.

4.6.3 Konsekvenserna av ett sektorsbidrag till skolan är avhängiga utformningen av bidraget

Det är självklart att konsekvenserna av ett sektorsbidrag till skolan för det generella statsbidraget, utjämningsystemet och för kommunsektorns finansiering är avhängiga utformningen av bidraget. Även konsekvenserna för skolverksamheten är avhängiga utformningen, men det som kan konstateras är att nästintill oavsett utformning vore ett sektorsbidrag till skolan en förbättring för skolväsendet.

Det behövs en mer fullödig analys och förslag om hur ett sektorsbidrag kan utformas och införas än vad kommittén presenterar. Som framgår av betänkandet har frågan tidigare utretts och den utredning som pågår just nu om en nationell skolpengsnorm tangerar området. Det är av yttersta vikt att regeringen har en hög beredskap för att gå vidare med förslag utifrån utredningen. En nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet. Finansieringssituationen för svensk skola är akut.

Sveriges Lärares synpunkter på översyn av kostnadsutjämnningen för kommuner

Sveriges Lärare anser att flera av de föreslagna förändringarna är väl avvägda och bör leda till att systemet för kostnadsutjämnning förbättras. Att förenkla nuvarande delmodeller genom att exkludera faktorer som inte tydligt har visat sig ha betydelse för skillnader i kostnader eller som på andra sätt kan motiveras är. Förbundet anser att även förslaget om att byta ut ett antal klassindelade strukturer till kontinuerliga vore vara en förändring för att skapa en bättre träffsäkerhet.

Att den samlade förändringen skulle innebära en ökad omfördelning från socioekonomiskt starkare kommuner till svagare ser Sveriges Lärare som ett steg i rätt riktning, men det finns fortsatt svårigheter för kommunerna att långsiktigt och stabilt finansiera och styra skolväsendet, vilket tydligt framkommer i betänkandet.

Förbundet anser att det är bra att kommittén bedömer att kriterierna för att begränsa den kommunala beskattningsrätten inte är uppfyllda. Flera kommuner har haft stora kostnadsökningar på grund av inflationsläget, vilket har drabbat ett redan underfinansierat skolväsende och lett till fler neddragningar. Det är av största vikt att huvudmännen har goda förutsättningar att finansiera skolan, en begränsning av beskattningsrätten skulle ytterligare försvåra en redan svår situation.

6.3.3 Överväganden och förslag

Sveriges Lärare tillstyrker:

- förslaget om att ersättningen för socioekonomi behålls, men uppdateras med ett nytt index och en ny beräkningsmetod.
- att gleshetsersättningen ska baseras på ett nytt index.
- att ersättningen för strukturellt löneläge uppdateras.

6.4.3 Överväganden och förslag

Sveriges Lärare tillstyrker att en ny ersättning för socioekonomi ska införas i delmodellen förskoleklass och grundskola och delar kommitténs analys och slutsatser

Stockholm, 07 november 2024

Sveriges Lärare

Anna Olskog

Anna Olskog

Förbundsordförande

Ellinor Alvesson

Utredare